Савремени језички модели у проучавању српског културног наслеђа

Тршић 14-18.12.2026.

Уважене колегинице и колеге,

Задовољство нам је да Вас позовемо на петодневни семинар – **Језички модели у служби проучавања српског културног наслеђа** која ће се одржати: од понедељка 14. децембра до петка 18. децембра 2026. у Научно-образовном културном центру „Вук Караџић“ у Тршићу.

Семинар је наставак претходних вишегодишњих активности, раније подржаних од стране Министарства културе Републике Србије и Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије. Семинар је препознат као активност од националног значаја и спроводе Центар за науку, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у партнерству са Друштвом за језичке ресурсе и технологије JePTex.

Семинар ће омогућити едукацију истраживачког кадра у контексту примене језичких технологија, која је ургентна и у најбољем националном интересу. Наиме, више није довољно само истраживати културно наслеђе, већ то треба чинити користећи савремене, технолошки напредне алате, како би само културно наслеђе, као и истраживање по себи имало већу видљивост и глобални карактер. Језичке технологије представљају интердисциплинарно поље које обједињује методе рачунарске лингвистике, обраде природног језика и вештачке интелигенције ради систематске дигиталне анализе текстуалних и језичких ресурса. Оне обухватају изградњу, обраду и анотацију корпуса, развој и примену језичких и мултимодалних модела, екстракцију и повезивање знања, као и интеграцију са дигитално-хуманистичким инфраструктурама, чиме се омогућавају нови истраживачки приступи проучавању српске културе и културног наслеђа. Самим коришћењем ових могућности, повећава се видљивост културе у међународној арени и обезбеђује савремени стручни интегритет истраживања. Како би процес био сасвим заокружен, неопходно је у њега укључити и библиотекаре, као највеће савезнике истраживача.

Посебан легитимитет овог семинара представља чињеница да се он наслања на активности које су успешно спроведене у оквиру пројеката *Удаљено читање* (2019), *Читање издалека* (2022), *Увод у дигиталну хуманистику* (2023), *Едукација библиотечке и истраживачке заједнице на моделу повећања видљивости српских историјских новина кроз напредне језичке моделе и технологије* (2024) и *Платформа за истраживање дигитализованог садржаја новинских колекција потпомогнута језичким технологијама за српски језик (ПИСАН)* подржаних од стране Министарства културе Републике Србије, али и кровне европске акције у оквиру програма COST CA16204 - *Distant Reading for European Literary History*, која је започета 2017. године, а трајала до 2022, а сада и кроз CLARIN пројекат PressMint. Такође, овогодишњи семинар ће бити заснован и на резултатима текућег пројекта *ТЕСЛА: векторизација језика – апликације за српски језик*, подржаног од стране Фонда за науку Р. Србије, као и текућег пројекта *SRB-NEWS-AI: Open Historical Serbian Newspaper Datasets for Low-Resource Language AI*, у оквиру *Microsoft* позива LINGUA. Битно је напоменути да ће се овај семинар наслањати и на претходна искуства рада у Тршићу 2023., 2024. и 2025. године.

Предвиђено је да радионице буду радног карактера. Полазници ће се кроз практичан рад упознати са целом линијом обраде и анализе текста: корекција сканираних и очитаних текстова, анотирање њихове структуре и изгледа, припремање мета-података. Радионицама се предвиђа обучавање полазника за проверу и корекцију аутоматски обележених језичких објеката: имена људи, њихових улога, локација и друго. Полазници ће се упознати са применом језичких модела, повезивањем са отвореним подацима, електронским речницима, могућностима аутоматизације. Посебан сегмент ће се бавити проналажењем валидних ресурса и информација, као и дигиталних алата и њихова примена на текст. Кроз практичан рад, полазници ће усвојити бројне информације из области језичких технологија, дигиталне хуманистике, али и удаљеног читања и отворене науке. Биће оспособљени да повећају видљивост свог рада, па самим тим и теме својих радова, а то је српска култура и језичко наслеђе у широком смислу.

Семинар ће бити спроведен у 5 дана, са по два сегмента сваког дана (предавања пре подне и радионице после подне), а водиће га: др Василије Милновић, проф. др Ранка Станковић, проф. др Цветана Крстев, проф. др Душко Витас, др Михаило Шкорић

НАПОМЕНА: За све полазнике семинара обезбеђен је бесплатан смештај у НКОЦ „Вук Караџић“, три оброка дневно, као и сала за предавање и интернет. Семинар је бесплатан, али је сам долазак у Тршић је у сопственој организацији. Препорука за све полазнике јесте да понесу своје лап-топ рачунаре.
Више о НКОЦ „Вук Караџић“ на следећем линку: https://okcvukkaradzic.edu.rs/